

GRADA

GRAČANIČKI GLASNIK
časopis za kulturnu
historiju

Broj 48, godina XXIV
novembar, 2019.
[str. 143-151]

© Monos 2019

Dnevnički zapis iz maja 1992. godine

Nijaz Omerović

Na stranicama "Gračaničkog glasnika" u više je navrata i sa različitih motrišta pisano o dešavanjima s početka agresije na Bosnu i Hercegovinu, a osobito o događajima u rejonu Zečevog gaja, na tromedi Malešića, Lendića i Stjepan Polja, 23. i 25. maja 1992. godine. Ovom prigodom objavljujemo memoarski zapis neposrednog sudionika, Nijaza Omerovića, akademskog slikara iz Gračanice, koji je u proljeće 1992. godine bio pripadnik Manevarskog voda Teritorijalne odbrane RBiH Gračanica i blizak saradnik njegovog komandira Mehmeda Meše Ahmedbegovića. Zapis je nastao 28. maja 1992. godine, nepuna tri dana od presudnih borbi na Zečevom gaju, u kojima su živote za Bosnu i Hercegovinu dala desetorica boraca Teritorijalne odbrane RBiH. Kao autentično svjedočanstvo, nastalo neposredno nakon spomenutih događaja, sigurno će poslužiti kao koristan i pouzdan izvor, ali i kao poticaj za buduća istraživanja.

Ključne riječi: Gračanica; 1992. godina; agresija na Bosnu i Hercegovinu; Teritorijalna odbrana RBiH; Patriotska liga BiH; Manevarski vod TO RBiH Gračanica; Mehmed Ahmedbegović; 25. maj; 23. maj; Zečev gaj; sjećanje; zapis.

REDAKCIJSKI UVOD

U proteklih nekoliko godina, na stranicama "Gračaničkog glasnika" je u više navrata i sa različitih motrišta pisano o dešavanjima s početka agresije na Bosnu i Hercegovinu, osobito o događajima u rejonu Zečevog gaja, na tromedi Malešića, Lendića i Stjepan Polja, 23. i 25. maja 1992. godine. Ovoj temi bio je posvećen i 43. broj našeg časopisa, dok su brojna nova saznanja predstavljena u nekim od radova, objavljenih u 45. i 47. broju.

Ovom prilikom objavljujemo dnevničko-memoarski zapis jednog od neposrednih sudionika i svjedoka – Nijaza Omerovića, akademskog slikara iz Gračanice, koji je u proljeće 1992. godine bio pripadnik Manevarskog voda Teritorijalne odbrane R BiH Gračanica i blizak saradnik komandira tog voda, rahmetli Mehmeda Meše Ahmedbe-

govića. Zapis je nastao 28. maja 1992. godine, tri dana nakon presudnih borbi na Zečevom gaju, u kojima su živote za Bosnu i Hercegovinu dala deseterica boraca Teritorijalne odbrane RBiH (među njima i petorica iz spomenutog voda).

Zapis kojeg objavljujemo nastao je neposredno nakon tragičnih, potresnih i traumatičnih događaja, što se osjeća i u izraženoj emotivnosti nekih rečenica. Nastao je neposredno, "iz glave", bez naknadnih intervencija (tek na par mjesta autor je po nekoliko ispisanih riječi iskrižao ili pak stavio dodatne bilješke). Autoru se, očigledno, nije dalo da ispisani tekst naknadno sređuje i doraduje, što u svakom slučaju doprinosi njegovoj autentičnosti. Zapis je sačuvan u bilježnici – rokovniku (formata A5), na ukupno četrnaest stranica. Posljednjih nekoliko pasusa (podaci o stradalima, na zadnje dvije stranice) dopisano je dva dana kasnije, 30. maja. Precrtavši taj datum, autor je u gornju marginu dopisao sljedeću bilješku: "Upisati zlatnim slovima u gračaničkoj historiji 25. 5. '92. (dan pogibije hrabrih ljudi)".

U želji da ovaj ratni zapis čitaocu prenesemo što vjernije, donosimo ga ovdje onako kako je i zapisan, bez lektorskih i redaktorskih intervencija. Jedino smo, radi lakše čitljivosti, na nekoliko mjesta unutar rečenica, stavili interpunkcijske znake.

Osjećali smo, međutim, potrebu da bliže pojašnjemo neke detalje i podatke, što je učinjeno u podnožnim napomenama (fusnotama).

Još jedna napomena: zapis kojeg objavljujemo autorov je doživljaj i viđenje događaja u kojima je učestvovao i uopće stanja s početka agresije, kada su se odbrambene snage na ovome prostoru tek ustrojavale. Taj razvoj je u svojoj početnoj fazi bio opterećen brojnim problemima: nedostatkom oružja i vojne opreme, neiskustvom ljudstva i zapovjednog kadra, nezgrađenošću komandnog sistema, nedostatku sredstava veze, međusobnim nepovjerenjem i nesuglasicama na svim relacijama, nesnalaženjem, strahom, problemom širenja glasina... Sve to je uzrokovalo i srazmjerno velike gu-

bitke do kojih je došlo u borbi u rejonu Zečevog gaja, 25. maja 1992. godine. Doprinijelo je, nažalost, i nekim kasnijim kontroverzama i krivim tumačenjima tog događaja, što se onako "kuloarski" širilo – čime se, neopravdano i nedostojno, u drugi plan potiskivala jedna neosporna činjenica: da je borba od 25. maja, naime, bila ne samo prvi veći okršaj i "vatreno krštenje" za snage branitelja, već ujedno prvi i posljednji otvoreni napad velikosrpskog agresora s Ozrena na užem području Gračanice.

Zapis Nijaza Omerovića iz maja 1992. godine, kao svjedočanstvo jednoga od neposrednih sudionika, važan je historijski izvor koji, svakako, doprinosi boljem razumijevanju događaja od 23. do 25. maja 1992. godine. Sam po sebi sigurno ne daje potpuno zaokruženu sliku, niti objašnjava cjelokupan kontekst svih tadašnjih zbivanja – stoga bismo ga svakako trebali komparirati sa drugim izvorima i svjedočanstvima, odnosno dosadašnjim saznanjima. No, s druge strane, ovaj nam zapis, kao svjedočanstvo iz prve ruke, uveliko doprinosi proširenju i dopuni dosadašnjih saznanja, dopunjavajući i korigirajući neke bitne činjenice (na neke od njih ćemo se na kraju osvrnuti).

Objavljuvanjem ovakvih i sličnih izvora želimo potaknuti dalja istraživanja i tragati za novim podacima, kako bi se ti, za Gračanicu presudni događaji što bolje objasnili i prikazali sa različitih strana, iz ugla različitih sudionika i posmatrača. Kada se jednoga dana bude pisao zaokružen sintetski prikaz događaja oko Gračanice s početka rata, ovakvi izvori bit će od neprocjenjivog značaja za njihovo bolje razumijevanje i objektivnu interpretaciju.

Uz veliku zahvalnost autoru što se odlučio da ovaj svoj zapis podijeli sa čitaocima putem našeg časopisa, u nastavku ga prenosimo, onako kako ga je koncem maja 1992. godine zabilježio u svoj rokovnik. Još jednom naglašavamo – napomene u fusnotama su redakcijske.

***

"Osjećam se obaveznim i dužnim prema ljudima koje sam volio i cijenio i prema

historiji da pojasnim i pokušam što objektivnije i nepristrasnije /da/ opišem događaje od proteklih otpr. mjesec dana u kojima sam i sam bio i svjedok i saučesnik. Imam osjećaj da će kada sve ovo prođe biti i lažnih tumačenja i izvrtanja činjenica. I iz osjećanja odgovornosti za ljude koji su pali kao heroji za muslimanski narod i Bosnu, trudiću se da napišem samo istinu, голу istinu.

U proteklih mjesec dana se toliko desilo, da imam osjećaj da u jedan normalan ljudski život ne može stati toliko.

U manevarski vod¹ sam inače ušao u mobilu Mehmeda i po ličnoj želji, jer sam odmah od početka osjećao da tu ima izuzetnih ljudi, od komandira voda Mehmeda² pa do instruktora Hasiba,³ da ne govorim o krasnim

momcima Vedadu i Zuhdiji kojih više nema.⁴ Takođe, priključen vodu bio je i Bajbagin vod iz Stjepan Polja.⁵

Da se ne zaboravi, prvi su momci iz Manevarskog voda stavili oznake TO BiH i sve priče o "tespih diviziji" su najniža podlost i laž.⁶ Ljudima je prvenstveno u srcu bila Bosna i muslimanski narod, odnosno njegov biološki opstanak.

Da počnem hronološki: vod koji je bio stacioniran na Režićima i gdje su ljudi danima spavali pod šatorima i imali obuku je bio prva spremna jedinica na opštini Gračanica, ne računajući interventni vod milicije. Prvi zadatak koji je dobio od štaba TO bio je zauzimanje Gaja, poslije ubistva Muslimana na Bijelim poljima iznad Gračanice;

1 Manevarski vod TO RBiH Gračanica, kao vod Patriotske lige BiH Gračanica, formiran je u martu 1992. godine; bila je to prva odbrambena oružana formacija u Gračanici, ujedno i prva postrojena jedinica Opštinskog štaba TO RBiH (OpŠTO) Gračanica, nakon što je, na osnovu proglašenja Predsjedništva od 8. aprila 1992., ušla u sastav TO RBiH (opširnije: Rusmir Djedović, Edin Šaković, Husein Serhatlić: *O formiranju i djelovanju Patriotske lige BiH na području općine Gračanica*. Gračanički glasnik, XXIII/45, 2018., 76-78).

2 Mehmed Meša Ahmedbegović (1964.-1992.), jedan od organizatora Patriotske lige BiH na području Gračanice, posthumno odlikovan ratnim priznanjem "Zlatni ljiljan".

3 Hasib Fehratović, zv. Pibe (1967.-1992.), prije rata aktivni pripadnik JNA, u aprilu 1992. kao vojni instruktor upućen od strane OpŠTO u Manevarski vod. U vrijeme početka ratnih djelovanja, pripadnici voda su ga, kao čovjeka s vojnim znanjem i iskustvom, smatrali zamjenikom komandira – iako su ranije neki od njih vršili tu dužnost.

4 Vedad Đonlić (1967.-1992.) i Zuhdija Šestan (1969.-1992.), pripadnici Manevarskog voda TO RBiH.

5 Hajrudin Džebo zv. Bajbaga (1961.-1992.), jedan od organizatora otpora u Stjepan Polju i širim prostorima Gračanice, sudionik u odbrani Hrvatske, formalno je bio pripadnik HOS-a, te je u rodnome Stjepan Polju samoinicijativno podsticao naoružavanje mještana, uspostavivši vlastitu jedinicu, snage voda. U martu i aprilu 1992. izveo je nekoliko samoinicijativnih akcija, poput presretanja kolona JNA i otmiranja oružja, te zarobljavanja osoba i vojnih lica srpske nacionalnosti i njihovih razmjena za Bošnjake, prethodno zarobljene ili uhapšene od srpskih vlasti s Ozrena. Te su akcije snažno djelovale na običan narod, u čijim pričama je Bajbaga izrastao u junaka, što je pozitivno utjecalo na izgradnju i jačanje ukupnog odbrambenog duha. S druge strane, Bajbagina je samovolja zabrinjavala općinsko rukovodstvo i predstavljala problem za strukturu TO RBiH koje su se tek uspostavljale, tako da je njegovo pristupanje Patriotskoj ligi bilo, ustvari, rezultat napora i pokušaja da se njegovo djelovanje uključi u sistem i organizirane pripreme odbrane (R. Djedović, E. Šaković, H. Serhatlić, *O formiranju i djelovanju Patriotske lige...*, 78, nap. 54). Kasnije, sa formiranjem jedinica TO RBiH, Bajbagina grupa je kao samostalni interventni vod ušla u sastav teritorijalne čete iz Stjepan Polja.

6 Ovaj pogrdni nadimak za Manevarski vod TO pojavio se tokom aprila 1992. godine, među svjetinom, ali i oficirima TO, od kojih su mnogi nepovjerljivo i s predrasudama gledali na ovu jedinicu. Povod samom nazivu je, izgleda, bilo to što su neki pripadnici voda o naramenice vojničkih bluzi vješali tespihe – ugledajući se na pripadnike odbrambenih snaga Republike Hrvatske, koji su tako isticali krunice. Međutim, vješanje tespiha o revere u početku rata se susretalo i kod mnogih drugih pripadnika TO RBiH i ARBiH, kako na gračaničkom području, tako i drugdje. Zadržalo se i kasnije: jedna fotografija iz 1994. pokazuje pripadnike proslavljenog izviđačko-diverzantskog odjeljenja iz Lukavice, od kojih neki imaju tespihe na reverima. Zanimljivo je, međutim, da su neki pripadnici Manevarskog voda TO RBiH i Patriotske lige, prijeratni praktični vjernici, smatrali da nije dostojno da se tespih koristi kao ukras i obilježje na uniformi, zbog čega su tu praksu sami izbjegavali.

Da ne zaboravim, prije povratka ljudi iz Hrvatske, jedno veče nas posjetio komandant TO Puškar, Hazim Vikalo i Sejo Rešidbegović. Od komandanta smo dobili zadatak /da/ snajperom tučemo most i Lendiće sa Bahića. Obzirom da smo imali samo jedan, i to lovački, na Bahiće smo poslali Jakuba Šabića, a na traženje da dobijemo snajper od TO nije nam udovoljeno, tako da smo zadatak obavili polovično. Od štaba TO, inače, nismo bili dobili ništa i dosta nam je ljudi bilo bez oružja, dok je u međuvremenu naoružana Šinjina četa, oružjem koje je stiglo iz Srebrenika.¹¹

Oružje koje smo mi imali smo svi donijeli svoje vlastito (da se zna).

Poslije žučnoga sastanka održanog sa svim ljudima, dan nakon povratka ovih iz Hrvatske, dogovoreno je da ipak svi ostanemo zajedno i da budemo nukleus jedne elitne čete od tri voda.

Za to vrijeme su učestale provokacije iz Lendića, a naročito Ahmića, gdje su četnici na vrata štale žitelja iz Stjepan Polja postavili poteznu minu od koje gine 18-godišnji mladić i pali se štala.¹²

Na molbu Stjepanaca da im se da tijelo, dogovoreno je vatrom. Tada se spontano

krenulo u akciju, potiskuju četnici – i upola uspješne akcije, kapetan Čamdžić¹³ naređuje povlačenje jer će navodno Lendići biti raketirani iz Gračanice. U štabu TO tvrde da to nije tačno?!¹⁴

Kao ispomoć u Stjepan Polje šaljemo dva-desetak ljudi. Dok su oni odlazili i bili na putu možda oko Malešića, dom na Gaju je ponovo meta minobacačima koje vrlo precizno pogađaju. Ispaljeno ih petnaestak. Jedan borac je lakše ranjen i previjen u Sokolu.¹⁵

Mehmed i ja odlazimo u Stjepan Polje, primjećujemo dim iz zapaljenih kuća u Ahmićima iz kojih se pucalo, ljude zatičemo na položaju. Poslije toga zajedno idemo u Stjepan Polje, gdje stiže još jedna apsurdna naredba iz štaba da pod okriljem mraka krenemo u čišćenje terena zajedno sa Bajbagom, neposredno iznad mosta. Ljudi odbijaju, jer prvo ne poznaju teren, a drugo sumnja se da je minirano. Nakon toga štab povlači naredbu, i da se sačeka jutro.¹⁶ Odlučujemo spavati u Stjepan Polju, međutim grupa ljudi među kojima je najglasniji i, očito, najuticajniji G. N. (G.)¹⁷, dozvoljeno mu je /da/ na čelu ljudi ode i prespavaju u Malešićima, gdje smo trebali ih naći ujutro.

11 Radi se o 1. četi Odreda Teritorijalne odbrane. Odred TO je po formaciji bio jedinica manevarskog karaktera, te je u planovima oficira OpŠTO Gračanica imao prioritet kod mobilizacije, obuke i naoružavanja.

12 Odnosi se na pogibiju Džemala Bašića (1969.-1992.) iz Stjepan Polja.

13 Ibrahim Čamdžić zv. Tale, komandir čete TO Stjepan Polje.

14 O događajima od 23. maja: Edin Šaković, Šta se zaista desilo na Zečevom gaju? Neki novi podaci i saznanja. Gračanički glasnik, XIV/47, 2018., 56-58. Pogled s pozicije komande OpŠTO: Ibrahim Nurkić, *Dan za pamćenje: 25. maj 1992. godine*. U: Omer Hamzić i Mirzet Hamzić, *Obrana Gračanice* 25. 5. '92., Gračanica: Monos, 1996., 125-126 = Gračanički glasnik, XXII/43, 2017., 88-89. U video-izjavi, datoj Sejdi Mejremiću, za potrebe snimanja dokumentarnog filma o Hajrudinu Džebi Bajbagi, Ibrahim Čamdžić sa svoje strane navodi da je tog 23. maja očekivao zapovijedi od nadređenih, koje nisu stizale (snimak izjave u posjedu Redakcije).

15 Riječ je o Nedimu S. Hadžiću, koji je, prema evidenciji Općinskog biroa za istraživanje rata i ratnih stradanja Gračanica (br. V/5) ranjen u predjelu leđa.

16 Ibrahim Nurkić, načelnik štaba u komandi OpŠTO, piše drugačije, naime da je stigla dojava "od komandira Interventno-manevarske jedinice (Manevarskog voda SDA) da naše jedinice imaju realne izgleda da se u jednom manevru spoje (...) sa četom TO iz Gračanice", čime bi se odsjekli Lendići; iz OpŠTO su potom upućeni inženjerci sa eksplozivom za rušenje Karanovačkog mosta – "ali nažalost, spajanje naših jedinica nije uspjelo" (I. Nurkić, *Dan za pamćenje*, 126-127 = 89). Dan prije, na referisanju u OpŠTO, komandant RjŠTO Gračanica Safet Durkalić je predlagao "da se sva oružja i oruđa koncentrišu u rejon Lendića radi presjedanja dovođenja svježih snaga u Lendiće" (prema radnoj bilježnici Ibrahima Nurkića, načelnika OpŠTO). Izgleda da su komande zaista računale na jednu takvu mogućnost.

17 Ime i prezime navedeno u originalu rukopisa; ovom prilikom ga izostavljamo.

Nas nekoliko ostaje na dženazi tragično preminulog mladića izgorjelog u štali. Dženaza uz svjetlost fenjera u pola jedanaest noću u sjeni stogodišnjeg hrasta i hladnu svjetlost zvijezda i zveket oružja boraca je svojom potresnošću nadmašila najsmjeliju nadrealnu viziju Bunjuela i Dalija zajedno.

Tog jutra¹⁸ po dolasku u Malešiće saznajemo da je G. i po drugi puta prekršio naredbu i ljude odveo u nepoznatom pravcu. Na kraju ih jedva nalazimo u Piskavici. Prenoćili na Gaju. Ujutro sve više kritika na rukovodstvo TO, dobijamo naređenje da ponovo krenemo u Stjepan Polje, ljudi gundaju; na moj zahtjev da se konačno opredijele da li ostaju ili idu, G. i još jedanaest ljudi istupaju iz stroja i napuštaju nas. Da se zna, podvlačim, odbijaju naredbu i odlaze.

Mehmed, Hasib i ja odlazimo u Soko, gdje nalazimo zamjenika komandanta Nurkić Ibrahima, koji nam decidno izdaje naredbu da otputujemo u Stjepan Polje kao ispomoć.¹⁹

Ostajemo čitav dan, ništa se ne događa, čekamo. (24. 5.)

Predveče idemo u izvidnicu u Ahmiće, Duraković Nermin (komandir voda iz Malešića), Šestan Muhibija, Mehmed, ja i još neki momak iz Malešića.

Dolazimo do lovačke kućice, nikoga nema. Tražimo od Nermina da se ljudi tu ukopaju da sutra ljudi ne bi morali da to ponovo osvajaju, što se i dogodilo i gdje smo

izgubili najviše ljudi. Naredba nije izvršena, zašto – ne znam. Mada mu je više puta to podvučeno.²⁰

To veče imamo sastanak u Rejonskom štabu, gdje je zaključeno da ljude nećemo slati ni u kakvu akciju ukoliko nije dobro organizovano i ako nemaju artiljerijsku podršku. Odlazim na Gaj da obiđem svoje ljude i u toku noći vraćam se u Malešiće, gdje sam i prenoćio. Ujutro, oko šest budi nas strahovita pucnjava na Ahmićima.²¹ Sa brda, gdje sam bio, mogu tačno locirati mjesto odakle su počeli da se ispaljuju projektili na malešićku džamiju i kuće oko nje. Pucalo se iz Lendića.

Tarik²² i ja silazimo poluopustjelim selom prema mjestu sukoba, gdje upućujemo i jedan minobacač 82 mm.

Nalazim Mehmeda i nekoliko ljudi iz voda u rovu, gdje saznajem da su to jutro iz pravca Ahmića pokušali prodor tenkom T55, iz koga su pucali po okolnim kućama. Sve je počelo ubistvom minobacačem nedužnog mladića iz S. Polja. Nakon toga pored Mehmeda gine još jedan, upravo pored spaljene štale,²³ dok je Nermin ranjen gelerom u ruku, a instruktor Hasib okrnut po vratu.

Prebacujem se do šumice, gdje nalazim ljude iz mog voda i Malešane, čeka se šta dalje. Vraća se i (Mujo) Hasib sa gazom na vratu, što vraća optimizam borcima. Oko 11 sati stiže kurir sa naredbom da se krene u čišćenje terena, jer su navodno od karano-

18 24. maj.

19 Prema Ibrahimu Nurkiću, komandant OpŠTO je "...izdao naredbu da se Interventno-manevarska jedinica PL (Manevarski vod TO) vrati u raniji rejon razmještaja, što, nažalost, nije do kraja ispoštovano." (Dan za pamćenje, 127 = 90).

20 Prema izjavi Nermina Durakovića, linija se zaista pokušala uspostaviti na tom mjestu, ali su u toku noći ljudi samovoljno napustili položaje – o tome: Edin Šaković, Šta se zaista desilo na Zečevom gaju? Osvrt na borbe 25. maja 1992. kroz svjedočanstva neposrednih učesnika. Gračanički glasnik, XII/43, 68-69; up. E. Šaković, Šta se zaista desilo na Zečevom gaju? Neki novi podaci i saznanja. Gračanički glasnik, XIV/47, 2019., 59.

21 25. maj.

22 Tarik Nuhanović, u to vrijeme oficir u RjŠTO Malešići na dužnosti pomoćnika komandanta za moral (Mirzet Hamzić, Izudin Duraković, *Od OpŠTO do OG-2 1992/94*. Gračanica: OG-2 Gračanica – Informativna služba, 1994., 26).

23 Odnosi se zapravo na istu osobu: Osmana Ibrahimovića zv. Čiša, pripadnika rezervne policije, koji je bio i prvi poginuli tog dana (v. E. Šaković, Šta se zaista desilo na Zečevom gaju? Neki novi podaci i saznanja, 65).

vačkog mosta do nas svi uvezani i kreće se u čišćenje.²⁴ Inače, da ne zaboravim, naredbu da manevarski vod izađe na položaj kao ispmoć ujutro rano je dao Šuvalić Fikret²⁵ i lično sam bio prisutan kada je izdata.²⁶

Poslije naredbe, Hasib kreće u izvidnicu, sa Šutićem, mi ostali za njima. Tuku nas tromblonima i rijetkom pucnjavom, to traje oko sat vremena kada smo već nadomak prvih kuća. Idem iza Nasića koji odlazi u lijevo, dok mi ispod kuće koja je uništena presijecamo prema putu. Nailazimo na rov za puškmitraljez, pored njega bačen sanduk sa municijom za minobacač. Vojni. (Ne dirati – minirano, više neko.)

Izbijamo na put. Isto mjesto gdje smo bili dan ranije. Vidim sa lijeve strane naše ljude kako prilaze lovačkoj kućici. Mi smo na putu.

Ispred mene, dvadesetak metara, Šestan Muhibija, Rahman,²⁷ Vedad. Malo iza njih, Amer²⁸ sa mitraljeljezem M53, sa Ibrahimom, tu je i Omer Husanović sa “Osom”. Ukoso se lijevo oglašava mitraljez, naši su, mislim. Vraga. Putem počinju da fijuču meci i po ivici puta. Preskačem na lijevu stranu puta i nalazim kakav-takav zaklon. Puca sa svih strana, rafali, trombloni, sve bije po nama, ne možeš glavu dići, unakrsna paljba.

Gubim osjećaj za vrijeme, čini mi se da to traje satima.

Vidim kroz usjek u šumi naši se povlače, preskačem put i bacam se u taj usjek.

Kroz kišu metaka izlazimo iz šumice. Kako smo preživjeli, Bog zna. Pedesetak metara od šumice zatičem Rusmira leži u zaklonu i još neka dva nepoznata borca, i on je uspio da se izvuče. Povlačimo se do trešanja iza, pristižu i ostali.

Ko fali pitamo? Rahman donosi vijest da je Vedad poginuo odmah. Ostaje i Zuhdija Šestan, držao sam ga na rukama, tvrdi Muhibija, nema suza, ostavio sam mu bombu, tražio da ga ja ubijem, ranjen u bok i grudi. Saznajemo da je teško ranjen u stomak i instruktor Hasib. Kasnije umro u Sokolu.

Ranjen Nasić, teže.

Šutić u ruku i još neki.

Ostala i dvojica iz Malešića.

Stiže Bajbaga i njegov vod, pozdravljamo se.

Ponovo se kreće u akciju ili bolje u smrt. Dobro su ukopani i ne možeš prići ni sa koje strane, pucaju iz protiv-avionca, mitraljeza, snajpera, meci se rasprskavaju iznad glave, puca se neprestano. U međuvremenu Bajbagini se povlače, stiže vijest poginuo Bajbaga. Provjeravam sa njim su bili Omer Huskanović i Šestan Muhibija, pogođen pao pored njih, nisu ga uspjeli izvući. Sjećam se dobro pet minuta prije toga sam bio sa njim,

24 Naredba je istovremeno izdata i pripadnicima čete TO iz Malešića – v. E. Šaković, Šta se zaista desilo na Zečevom gaju? Neki novi podaci i saznanja, 63-65 (Šaković, inače, navodi da je naredba izdata “oko 13:30 sati”, ali iz navoda Nijaza Omerovića i nekih drugih izvora vidljivo je da je to ipak bilo ranije, oko 11:00). Ko je izdao tu naredbu – ostaje nepoznanica, ali i ovaj navod Nijaza Omerovića svjedoči da pokret Manevarskog voda TO Gračanica i dijelova čete TO iz Malešića nije bio samovoljan i samoinicijativan, kako se ranije tvrdilo i špekuliralo, već upravo suprotno: radilo se o izvršavanju naređenja, prilikom čega je došlo do kobnog upadanja u zasjedu. S obzirom na to što se desilo i tragične posljedice, za pravoga naredbodavca se vjerovatno nikada neće saznati. Međutim, historijski gledano, i spomenuto naređenje je očigledno izdato u želji i namjeri da TO preuzme inicijativu na poprištu, istovremeno sa – kako se vjerovalo – angažmanom jedinica TO na drugim pravcima. Kasnije će se pokazati, a svjedoči to i zapis Nijaza Omerovića, da su među borbama i članovima komandi kružile neproverene glasine i dezinformacije, što je, uz nedostatak koordinacije i odsustvo sredstava veze, doprinosilo općoj konfuziji.

25 Fikret Šuvalić, zamjenik komandanta RjŠTO Malešići, ujedno i pomoćnik za operativno-nastavne poslove (M. Hamzić, I. Duraković, *Od OpŠTO do OG-2*, 26).

26 Svrha prisustva Manevarskog voda TO u rejonu Stjepan Polje – Malešići bila je upravo da borbeno djeluje u slučaju agresorskog napada i ojača lokalne odbrambene snage, tako da u tom naređenju ustvari i nema ničega spornog.

27 Rahman Spahić.

28 Amer Purač.

gologlav, sa pancir košuljom, nosio je automat sa prigušivačem i snajperom. Hrabar, neoprezan, nije se pognuo i to ga je koštalo života.

Mehmed, dok je sve to trajalo, išao u Soko po mine za minobacač, valjda ga je grizla savjest što nije bio sa svojim ljudima kada je najpotrebnije, je poginuo najluđe i najneopreznije. Vrativši se, čuo je da se Jakub nije izvukao, izašao je na rub šume neoprezno, nasumice ispaljen rafal ubio ga je, metak kroz vrat. Umro je sa abdestom, uvijek je govorio, ja sam svoj život halalio, živio i umro kao čovjek i patriota. Najpošteniji čovjek koga sam sreo. Nije ispalio ni metka, otišao čist kao suza. Šehit. Bože, daj mu lijepi dženet.

Kada čovjek sjedne pa analizira taj dan, sat po sat, nameću se neizbježno neki zaključci: loša organizovanost, koordinacija, nikakva komanda, i valja naglasiti da niko osim Tarika od tzv. oficira nije izašao ni na drugu borbenu liniju, pa i on nakratko. Što je najgore dok smo mi pucali na neprijatelja, naši iz rovova iza nas pucali su po nama. Jedan od metaka je pogodio i moju pušku i ona me je spasila.²⁹

Oko 7 sati, sa vatrenog položaja vratio sam se do kućice pored puta, jedno dvjesto metara iza mjesta koje smo držali, tu je bilo nekoliko milicionera iz interventnog voda koji su došli da nam pomognu, a tek pedesetak

metara iza njih put je bio pun boraca, koji su samo gledali kako da pobjegnu. Na tom putu zatekao sam i potpukovnika Sakića,³⁰ kaptana Čamdžića, komandanta rejonskog štaba Esada Bašića i iz štaba Spreču.³¹ Vladala je opšta zbrka, nije se znalo ni ko komanduje ni gdje treba da idu.³²

Na moje traženje da se ljudi ukopaju na položaju koji smo držali, samo su slegli ramenima. Kapetan Čamdžić, koji se razgalamio, rekao je da je dobio vijest da su naši presjekli put prema karanovačkom mostu, na moje pitanje da li je to provjerena vijest, decidno je potvrdio; kasnije se ispostavilo da to nije bilo tačno. Čuo sam Spreču kada je rekao, "hajmo ljudi, bolje će se snaći bez nas", našto su jedan za drugim se uputili putem za Malešiće gdje ih je čekalo auto.

Zajedno sa "Mrkim", komandirom interventnog voda, sam izašao na mjesto koje su držali naši ljudi. Pored velikih trešanja i neposredno pored izgorjele štale i tek tada su ljudi počeli da ukopavaju rovove.

Pokupili smo poslije toga ostatak našeg voda i vratili se u Piskavicu.

Bilans:

Mrtvi: Džonlić Vedad, Šestan Zuhdija, Fehratović Hasib (Mujo), Ahmedbegović Mehmed (redosljed kako su poginuli).

Ranjeni: Šutić Almir, Nasić Izet i još jedan borac.³³

29 Iz drugih izvora se također može naslutiti da je u vrijeme razvijanja borbi i prvih težih gubitaka, osobito nakon pogibije komandira i predvodnika (Asima Šake, Bajbage, Meše Ahmedbegovića...), došlo do opće konfuzije. U ranijim radovima je spomenuto da su dijelovi interventne jedinice policije, koji su pri kraju dana stigli na teren kao pojačanje, u zabuni otvorili vatru u pravcu neprijateljskih položaja dok su se pred njima još uvijek nalazili borci Manevarskog i Bajbagingov voda, koji se još nisu bili izvukli (E. Šaković, Šta se zaista desilo na Zečevom gaju? Neki novi podaci i saznanja, 67).

30 Potpukovnik Rasim Sakić, u to vrijeme koordinator Okružnog štaba TO u komandi OpŠTO Gračanica (M. Hamzić, I. Duraković, *Od opŠTO do OG-2*, 20).

31 Senad Sprečić, referent za operativno-nastavne poslove u komandi OpŠTO Gračanica (*Od opŠTO do OG2*, 20).

32 Zabilježeno je sjećanje Rusmira Djedovića, koji je pogledao vojnu topografsku kartu koju su spomenuti oficiri donijeli: na njoj su bili potpuno pogrešno ucrtani položaji snaga TO i neprijatelja na tom dijelu bojišta (E. Šaković, Šta se zaista desilo na Zečevom gaju? Osvrt na borbe 25. maja..., 76). To svjedoči da ni u komandi OpŠTO nisu raspolagali sa pravim informacijama. Drugim riječima, konstatacija Nijaza Omerovića o "opštoj zbrci" doima se tačnom.

33 Treći ranjenik je bio Edin Grbić (ranjen u glavu).

Sutradan smo se vratili da pokušamo izvući mrtve, nažalost bezuspješno.

Štab TO je preuzeo to na sebe i tek poslije pet dana, razmjenom živi za mrtve dobili smo četiri mrtva.”

***

SUMMARY

A DIARY ENTRY FROM MAY 1992

There were numerous occasions when events from the beginning of the aggression on Bosnia and Herzegovina were presented on the pages of the “Gračanički glasnik”; these often were from different points of view and especially concerned the events in the Zečev Gaj area, at the intersection of Malešići, Lendići and Stjepan Polje which took place from the 23rd to the 25th of

May 1992. On this occasion we publish a memoir record of an immediate participant, Nijaz Omerović, an academic painter from Gračanica, who was a member of the Maneuver Platoon of the Territorial Defense of the Republic of Bosnia and Herzegovina in Gračanica and a close associate of his commander Mehmed Meša Ahmedbegović. The note was written down on the 28th of May 1992, not even three full days after the decisive clash at Zečev Gaj in which ten soldiers of the RBiH territorial defense gave their lives for Bosnia and Herzegovina. As an authentic document that was created shortly after the events it concerns, this note will certainly serve as a reliable source, but also as an impetus for future research on this topic.
